

شناسایی و بررسی چالش‌های کارفرمایی در دستیابی به تعالی کیفیت پروژه‌های طراحی معماری در صنعت ساختمان کشور ایران

حمید عبدی راد^۱، احد نظری^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت پروژه و ساخت، دانشگاه شهید بهشتی

۲- استادیار مدیریت پروژه، گروه ساختمان، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی

h.abdirad@mail.sbu.ac.ir

خلاصه

پروژه‌های طراحی معماری به واسطه ویژگی‌های خاص، به سمت برنامه‌ریزی و طراحی تعاملی گرایش پیدا می‌کنند. در این روند، سازمان‌های کارفرمایی به واسطه ارزش‌ها، راهبردها و شخصیت سازمانی و محدودیت‌های خود چالش‌هایی در دستیابی به کیفیت مورد انتظار پروژه ایجاد می‌کنند. امور نهادینه، نگرش، فرایندها و بسترهای موجودیت سازمان‌های کارفرمایی ممکن است پروژه طراحی معماری و ارکان آن را به جهت خاصی سوق دهد و دستیابی به سطح تعالی و خود شکوفایی را در محصول طراحی و در دوره عمر ساختمان‌ها محدود نماید. در این مقاله با بررسی جامع ادبیات موضوع حوزه طراحی، ابتدا مفهوم کیفیت در پروژه‌های طراحی معماری معرفی می‌شود. در ادامه چالش‌هایی که کارفرما در مراحل مختلف شکل‌گیری پروژه طراحی و اثرگذاری در حوزه کیفیت آن ایجاد می‌کند تحلیل خواهد شد و از این طریق یک چارچوب برای شناسایی منشأ چالش‌های کارفرمایی در دستیابی به سطوح تعالی کیفیت ارائه خواهد شد. صحت این چارچوب در قالب پرسشنامه از منظر شرکت‌های برتر مشاور معماری کشور مورد سوال واقع می‌شود.

کلمات کلیدی: پروژه‌های طراحی معماری، تعالی کیفیت، سازمان‌های کارفرمایی، پروژه‌های ساختمانی

۱. مقدمه

بنا به تعریف، "طراحی یا طرح"^۳ فرایند یا دستاوردی است که راه حلی بهینه و جذاب برای حل یک مسئله ارائه می‌دهد و محور فعالیت در آن تفکر طراحی است که خلاقیت، نوآوری و تفکر جامع را شامل می‌شود [1, p. 15]. فرایند طراحی معماری یک فرایند چند تخصصی پویا و پیچیده است که ارکان مختلف پروژه را درگیر می‌کند و گام‌های متوالی را طی می‌کند تا راه حل تفصیلی برآورده کردن نیازهای ذینفعان را ایجاد، تشریح و توجیه کند [2, p. 1].

دی‌ولف^۴ و وان میل^۵ با توجه به حضور ذینفعان مختلف (اعم از کارفرما، کاربر، نهادهای قانون‌گذار و ...) و دخیل بودن آن‌ها در امر طراحی، به این نکته اشاره می‌کنند که دیگر به مانند گذشته نمی‌توان تنها معمار را مسئول کیفیت طراحی دانست [3, pp. 248-249]. ولکر^۶ نیز در تکمیل این موضوع این بحث را مطرح می‌کند که طراحی مشارکتی یا همکاری در طراحی می‌تواند موجب کاهش تفاوت نگرش‌ها بین کاربران و سایر گروه‌های ذینفع باشد [4, p. 21]. دی‌ولف و وان میل معتقدند که با وجود آنکه مزایای مشارکت کاربران نهایی ساختمان در برنامه‌ریزی و طراحی در بسیاری از مطالعات مستند شده است، این مطالعات بر این موضوع نیز اتفاق نظر دارند که طراحی مشارکتی مانند سایر فرایندهای تعاملی در عرصه حرفه‌ای بسیار سخت، پیچیده و طاقت‌فرسا خواهد بود که ممکن است مانع کاربرد صحیح ابزارها و فرایندها شود [3, p. 249]. یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد کننده این چالش در بحث طراحی مشارکتی و تعاملی و دستیابی به تعالی کیفیت در آن، شرایط مربوط به شخصیت، نگرش و فرایندهای داخلی سازمان‌های کارفرمایی است که با اثرگذاری بر ذینفعان، فرایند طراحی و معیارهای طراحی، موانعی برای دستیابی به تعالی کیفیت ایجاد می‌کنند.

³ Design

⁴ Dewulf

⁵ Van Meel

⁶ Volker